

Kinna Hotel

Förläggarna Del 1 (4)

Bilden är Rättaregården i Kinna uppförd av Sven Erikson och senare fanns Kinna Hotell i byggnaden och 1936 ersattes den av nuvarande hotellet.

Expansionen av hemindustrin gick hand i hand med rationaliseringar av produktion, distribution och kapitalanskaffning. Det innebar att antalet självständiga tillverkare, liksom antalet gårdfarihandlare, minskade. Samtidigt grep förlagssystemet omkring sig. Allt fler vävare vävde mot lön garn som ägdes av ett litet antal förläggare, som också kontrollerade distributionen. Systemet växte fram på landsbygden som ett sätt för bönder och ståndspersoner att konkurrera ut boråsarnas upphandling av de färdigställda tygerna. Förläggeriet ersatte cirka 1820 den "enkla varuproduktionen" och samköpet och dominerade på 1830-talet över det senare. Övergången hänger ihop med bomullsråvaran. Borås borgmästare Krook gav 1807 följande inkännande beskrivning från just den tid då det gamla samköpet höll på att övergå i förläggarsystemet:

Olyckligtvis stannar icke (vinsten från slöjdhantverket) i allmänhetens hand eller verkar till en viss jämn, nyttig fördelning av penningen. Ett inskränkt antal hemmansägare. . . gömmer den i sina skåp och orsaken därtill är - sambandel - vilken länge varit inrotad och allt mer tilltager i Mark. I dessa lyckliga rikas händer ligger den fattige, och avsättningen av denne senares varor beror på (de förras) välbehag. Vid behovet av lin och spannmål eller då kronoskatterna skola betalas, finnes den förmögne mycket tjänstvillig att giva, som det kallas, på handen. Priset på varan bliver då följaktligen - efter den säljandes nöd - och han arbetar året om blott för den rike. . . Det oskick samhandeln medför. . . är svårt att komma tillrätta med sedan de handlande (boråsare och allmogens gårdfarihandlare) i stället för att som fordom skedde, själva kringfara varje stuga för att upptinga varor, finna för sig bekvämligare att taga dem hos samköpare, där de kunna få flera månaders kredit.

Förläggarna utgjorde en försvinnande liten grupp. På 1820-1830-talen var de i Mark högst 20-30 stycken. Särskilt kring 1840 koncentrerades förläggeriet i samband med en rad

konkurser. År 1847 nämns bl.a. följande förläggare: Sven Erikson i Kinna Rättaregården, Sven Andersson, Kinna Sanden, J. Olausson, Fritsla, M. Johansson, Källäng, P.A. Åkerlund, Fritsla, Anders Larsson, Kronäng, Lars Börjesson, Haby Skåkagården och Anders Andersson i Salgutsered, många med adresser som blivit berömda i textilsammanhang.

Sven Andersson hämtade på 1860-talet garn från Göteborg, Norrköping, Malmö, Tyskland, Belgien, Frankrike och England! I Göteborg hade förläggarna tolv månaders kredit. Varje förläggare hade sina väverskor och sina gårdfarihandlare, men de senare gick ofta till flera och köpte. I förläggargården skedde både försäljning till knallarna och leveranser från vävarna, men förläggarna besökte ibland handelsmän i Göteborg och Borås för att själva sälja.

Fortsättning följer.....